

Матковська Г.О.

Національний технічний університет України «КПІ»

Семантичні особливості емотивно маркованої лексики

Проблема емотивності широко досліджується у сучасній лінгвістиці. Дослідження цієї категорії належить до числа базових складових антропоцентричної лінгвістики. Не зважаючи на всебічні дослідження емотивної складової системи мови, вона залишається предметом дискусій, що зумовлені, з одного боку, труднощами вирішення фундаментальних завдань мовознавства, що пов'язані з вербалізацією емоцій, а з іншого, – вони є наслідком відсутності єдиної психологічної концепції емоцій, що могла б слугувати теоретичною базою для лінгвістичних досліджень емотивності.

В контексті сучасного мовознавства дослідження емотивності не може обмежуватися лише лексичними та синтаксичними одиницями мови. Сучасні тенденції у лінгвістиці зумовлюють розширення спектру аналізу реалізації емоцій у мові за рахунок вивчення особливостей їхнього функціонування у текстах.

Емотивність лексичних одиниць є складовою її конотативного компоненту як носія екстралінгвістичної інформації. О.С. Ахманова визначає конотацію як додатковий зміст слова (або виразу), його супровідні семантичні або стилістичні забарвлення, які накладаються на його основне значення, слугують для вираження різноманітних експресивно, емоційних й оцінних обертонів [3, с.203].

Конотація входить до семантики слова поряд із денотативним значенням, вона взаємодіє з ним, але, на відміну від останнього, яке називає предмет, конотативне значення є носієм емоційності, оцінки, суб'єктивного ставлення. Дослідники цієї проблеми одноголосні в думці, що конотацію слід вважати емоційним аспектом мови, саме вона створює емоційні ефекти мовлення.

Мова забезпечує не лише інформаційний обмін мовців, а й відображення їх емоційного стану. Для цього в мові існує спеціальний код передачі емотивного змісту відповідно пристосованими знаками. Загальноприйнятим є розмежування емоцій за аксіологічним знаком (позитивні та негативні) і модальністю (радість, інтерес, сум тощо) [1, с.181].

Існує два способи вираження емоцій: вербальний (за допомогою мовних засобів) та невербальний (міміка, жести, пантоміміка, інтонація тощо). Емотивність властива всім мовним рівням: фонетичному, морфологічному, лексичному і синтаксичному. Кожен з них має свою систему засобів вираження.

Згідно з підходом до визначення груп емотивної номінації В.І. Шаховського, існує три типи лексики для мовної репрезентації емоцій:

- лексика, що називає емоції:
 - слова, лексичне значення яких супроводжується емотивними семами, наприклад, *adore* (обожнювати), *august* (величний), *envy* (заздрити);
- лексика, що описує емоції:
 - розмовна лексика, що включає емоційно-оцінний компонент значення, наприклад *lazy-bones* (ледар), *drunkard* (п'яниця);
 - сленгізми, тобто елементи розмовного варіанту тієї чи іншої професійної чи соціальної групи, що, при проникненні до літературної мови або у мовлення людей, що не мають прямого відношення до даної соціальної групи, набувають емоційно-експресивне забарвлення. Наприклад, *hunkey dorey* (чудовий), *possum* (друг), *sawbone* (лікар).
 - полісемантичні слова, що в прямому значенні є стилістично нейтральними, а у переносному набувають емоційно-експресивне забарвлення, наприклад *she-wolf* (вовчиця), *bunny* (зайчик);
 - слова з суфіксами емоційної оцінки – *y* (*daddy* – татко), – *ling* (*daughterling* – донечка), – *let* (*femmelet* – інфантильна жінка), – *ster* (у поєднанні з антропонімами: *Bobster* – Боб), – *kin* (*boykin* – хлопчина), – *ette* (*punkette* – нерозумна дівчина), – *ard* (*dullard* – дурень);

— фразеологічні вирази, тобто семантично пов'язані сполучення слів, що, на відміну від подібних до них за формою синтаксичних структур (висловів або речень), не виникають у процесі мовлення відповідно до загальних граматичних і значеннєвих закономірностей поєднання лексем, а відтворюється у вигляді усталеної, неподільної, цілісної конструкції. Наприклад, *babes and sucklings* (недосвідчені люди), *dribs and drabs* (невелика кількість).

- лексика, що виражає емоції:

— вигуки, тобто клас невідмінюваних слів, що служать для нерозчленованого вираження емоційно-вольових та емоційних реакцій на навколишнє середовище. Наприклад, *Oops! (Ync!) Ouch! (Oÿ!) Gosh! (Чорт!)* [2, с. 101].

Лексичні одиниці-вербалізатори емоцій виконують функцію емоційного самовираження. Однак в емотивів є і функція впливу, яка реалізується тоді, коли вираження емоцій має певну мету [2, с.52]. Крім того, до функцій емотивної лексики належить і функція оцінки.

Отже, до лексичних одиниць-вербалізаторів емоцій належать слова, лексичне значення яких супроводжується емотивними семами, розмовна лексика, що містить емоційно-оцінний компонент значення, сленгізми, полісемантичні слова, що у переносному набувають емоційно-експресивне забарвлення, лексичні одиниці з емотивно маркованими суфіксами, фразеологізми та вигуки.

Література:

1. Мац І.І. Різновиди емоцій та способи їх вербалізації (на матеріалі англійської мови) / І.І. Мац // Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка. — 2003. — N 11. — С. 181-183.
2. Шаховский В.И. Категоризация эмоций в лексико-семантической системе языка / В.И. Шаховский. – Воронеж: ВГУ, 1987. – 191 с.
3. Словарь лингвистических терминов / О.С. Ахманова. – М.: Советская энциклопедия, 1966. – 606 с.